
	APLIKACIONI PËR TARIFA	FO-ÇRT-012
	<i>ver. 1.0</i>	<i>faqe 1 nga 9</i>

21.02.2024

Komente ndaj Raportit Konsultativ të ZRrE për Përshtatjet vjetore të të Hyrave të Lejuara Maksimale për OST/OT

Shkurt 2024

	APLIKACIONI PËR TARIFA	FO-ÇRT-012
	<i>ver. 1.0</i>	<i>faqe 2 nga 9</i>

HYRJE

KOSTT me 6 shkurt 2024 ka pranuar Raportin e Publikuar nga ZRrE për Përshtatjet Vjetore të të Hyrave të Lejuara Maksimale për OST/OT për vitin relevant tarifor 2024.

KOSTT në vazhdim paraqet pozicionin e argumentuar ndaj këtij raporti dhe kërkesat e reja për projekte kapitale.

1. SHPENZIMET OPERATIVE

Sa i përket shpenzimeve operative KOSTT ka analizuar raportin dhe nuk ka ndonjë koment në kategori tjera përveç kategorisë së shërbimeve ndihmëse, për të cilat komentet paraqiten në vazhdim.

1.1 Shpenzimet e shërbimeve ndihmëse

Në Raportin Konsultativ ZRrE thotë se do të përjashtojë 5% të kostos së realizuar për shërbime ndihmëse nga kostot për konsumatorët e rregulluar, rrjedhimisht sipas ZRrE aq sa është pjesëmarrja për furnizimin e katër komunave të veriut në raport me konsumin e gjithmbarshëm.

KOSTT nuk pajtohet aspak me këtë qasje të përafërt të ZRrE e cila nuk gjen mbështetje rregullative me ndonjë dokument specifik, duke marrë parasysh se secila TSO brenda perimetrit të kufijve të saj elektroenergjetik, përfshirë edhe KOSTT, është e obliguar ta ketë funksional dhe të pandërprerë brenda 8760 orëve/vit rezervën automatike aFRR, me përdorimin e së cilës realizon balancimin e sistemit - mandat ligjor - në kohë reale për devijimet e paqëllimshme brenda brezit ± 25 MW.

Kjo vjen si obligim që ka TSO, së pari nga Kodi i Rrjetit nacional, nga SOGL_Art.145, Network Code&Load-Frequency Control_Article 34, Marrëveshja e Kyçjes KOSTT me ENTSO-E, sipas të cilave nuk mund të ketë përfshirje parciale të territorit elektroenergjetik të një TSO-je. Po ashtu teknikisht nuk është e mundur një realizim i tillë sepse monitorimin e ACE (Area Control Error) për tërë perimetrin elektroenergjetik të çdo TSO-je në mënyrë paralele e bëjnë edhe Qendrat Kordinative Swissgrid dhe Amprion, si dhe të gjitha TSO-t përmes infrastrukturës EAS. Andaj edhe ndarja e kostos së rezervave në baza territoriale përveç se asnjëherë nuk mund të jetë e saktë është edhe e papranueshme.

Sipas obligimeve ligjore dhe rregullative KOSTT ju kujton se të njëjtat kapacitete janë rezervuar edhe për vitin 2024, pavarësisht se tani më çështja e furnizimit të veriut është zgjidhur dhe që nga 1 janari 2024 me marrjen përsipër të energjisë në pjesën veriore nga furnizuesi i licensuar Elektroserver Sh.p.k, nuk kemi devijime nga ajo zonë, çka e hedhë poshtë pretendimin se rezervimi i kapaciteteve i është

	APLIKACIONI PËR TARIFA	FO-ÇRT-012
	<i>ver. 1.0</i>	<i>faqe 3 nga 9</i>

atribuuar komunave të pjesës veriore të Kosovës. Ndërsa, sa përket energjisë së angazhuar për balancim të sistemit ajo është e ndarë sipas palëve shkaktare të jobalanceve dhe konsumatorët asnjëherë nuk janë ngarkuar me koston e sajë.

Duke u bazuar në sa u tha më lart, KOSTT kërkon që kostot e realizuara për shërbime ndihmëse për vitin 2023, të njihen në tërësi dhe të përfshihen në të hyrat maksimale të lejuara për vitin 2024.

2. SHPENZIMET KAPITALE

Gjatë procesit të shqyrtimit të të hyrave pesëvjeçare 2023-2027, në raport me kërkesat e paraqitura për projekte kapitale KOSTT-it i janë aprovuar vetëm 50% e vlerës së kërkuar. Duke marrë parasysh natyrën dinamike të rrjetit të transmetimit si dhe nevojat dhe kërkesat si teknike ashtu edhe ligjore, rregullative dhe kontraktuale, KOSTT në vazhdim paraqet kërkesën për përfshirjen e shtatë projekteve të reja në këtë periudhë pesëvjeçare dhe ndryshimin e burimit të financimit për një projekt. Duhet theksuar se të gjitha këto projekte janë të aprovuara me Planin Zhvillimor Dhjetëvjeçar. Kërkesa e KOSTT është që të përfshihen në Planin Zhvillimor dhe Investiv Pesëvjeçar si realizim në vitin 2027.

Për financimin e këtyre projekteve KOSTT është në bisedime me Bankën Evropiane për Rindërtim dhe Zhvillim të cilët janë të gatshëm të mbështesin KOSTT-in në këtë fazë të rëndësishme të zhvillimit me një kredi të butë.

Në vazhdim janë paraqitur arsyetimet për projektet në fjalë.

2.1 Rehabilitimi i nënstacionit NS 110/10(20)kV Klina dhe furnizimi me transformator TR 110/10(20)kV, 40MVA (prioritet i lartë)

Nënstacionet NS Klina aktualisht operon me vetëm një transformator. Operimi me vetëm një transformator paraqet problem të madh për sigurinë e furnizimit në rast të rënies së paplanifikuar të tij. Në zonat ku janë lokalizuar nënstacionet e lartpërmendura nuk ekziston furnizim rezervë (rrjet unazor ne tension te mesëm) i cili për raste të tilla për një kohë të shkurtë do të transferonte furnizimin nga rrjeti në prishje në rrjetin e tensionit të mesëm. Nënstacionet që operojnë me vetëm një transformator, vështirësojnë procesin e mirëmbajtës periodike të transformatorit dhe fushave të tij (110 kV, 35 kV ose 10 kV).

Probabiliteti i prishjeve në transformator dhe në fushat e tij ndikohet nga vjetërsia, rrjedhat e fuqisë, lidhjet e shkurta në sistem si dhe nga niveli paraprak i mirëmbajtjes. Shumë pajisje apo elemente të sistemit duke përfshirë transformatorët dhe ndërprerësit në nënstacionet 110/35 kV dhe 110/10 kV janë ballafaquar me sforcime të theksuara të shkaktuara nga prishjet/lidhjet e shkurta, në rrjetin 110 kV, të shpesh të periudhën kohore 1990-2006 kur rrjeti nuk kishte kapacitetet e mjaftueshme të

	APLIKACIONI PËR TARIFA	FO-ÇRT-012
	<i>ver. 1.0</i>	<i>faqe 4 nga 9</i>

transmetimit dhe transformimit. Prishjet ne vet transformator si: ne pështjella, apo ne rregullatorin e tensionit janë prishje problematike, riparimi i tyre kërkon kohë e ndonjëherë financiarisht nuk e vlen te riparohen. Koha prej momentit te shfaqjes së prishjes e deri te evitimi i problemit, apo zëvendësimi i transformatorit zakonisht mund te jetë me ditë të tëra, andaj demi që do ti shkaktohet konsumatorëve do të jetë i madh ne mungesë të transformatorit te dytë, apo kapaciteteve rezervë për furnizim nga rrjeti i tensionit të mesëm. Sasia e energjisë së padërguar do të jetë shumë e madhe, me efekte negative socio-ekonomike për konsumatorët.

Për të evituar riskun e mos furnizimit të konsumit si rrjedhojë e humbjes/shkyçjes së transformatorit të vetëm është më se e nevojshme instalimi i transformatorit të dytë në nënstacionet e lartpërmendura.

Në NS Klina ne vitin 2026 planifikohet të instalohet transformatori i dytë 40 MVA, 110/10(20) kV, krahas transformatorit ekzistues 31.5 MVA,110/10 kV. Gjithashtu do të instalohen edhe fushat përkatëse transformatorike 110 kV dhe 10(20) kV. Ky projekt do të krijoj kushte për plotësimin e kriterit N-1 në transformim. Ky projekt duhet të sinkronizohet me projektin e Revitalizimit të dy fushave ekzistuese 110 kV, ashtu që të minimizohet energjia e padërguar te konsumatorët gjatë procesit të implementimit të projektit.

Projekti perfshine edhe Ndërrimin e fushave.

Përfitimet e pritshme projekti janë:

- Reduktimi i energjisë së padërguar te konsumatorët të zonës së Klinës
- Ngritja e sigurisë dhe besueshmërisë së furnizimit te konsumit të shpërndarjes
- Përkrahje për zhvillim të mëtutjeshëm të rrjetit të shpërndarjes 10(20) kV
- Ngritja e kapaciteteve transformuese 110/TM kV dhe plotësimi i kriterit N-1 ne transformim
- Optimizimi i procesit të mirëmbajtjes
- Përkrahje për zhvillim te sektorit ekonomik/ngarkesës industriale

2.2 Ri-vitalizimi i pajisjeve të TL 110kV në NS Vallaq (prioritet i lartë)

NS Vallaqi është një ndër nënstacionet e para të ndërtuara në Kosovë. Revitalizimi i këtij nënstacioni përveç rëndësisë së sigurisë nacionale dhe sigurisë së furnizimit me energji elektrike, është i domosdoshëm nga fakti që në zbarrat e tij 110 kV janë të lidhura 5 linja 110 kV, njëra prej të cilave bartë fuqinë e gjeneruar nga HC Ujmani. Gjendja teknike e nënstacionit nuk është e kënaqshme dhe si e tillë rrezikon sigurinë dhe besueshmërinë e furnizimit të konsumatorëve. Revitalizimi i nënstacionit parasheh ndërrimin e pajisjeve të tensionit të lartë 110 kV, ndërrimin e sistemit të zbarrave dhe portaleve duke ndërtuar sistemin me zbarra të dyfishta dhe me fushë lidhëse. Projekti është planifikuar të përfundoj në vitin 2027.

	APLIKACIONI PËR TARIFA	FO-ÇRT-012
	<i>ver. 1.0</i>	<i>faqe 5 nga 9</i>

Projekti përmban ndërrimin e pesë(5) fushave të linjave 110 kV, dy (2) fushave transformatorike 110 kV, nërrimin e sistemit të zbarrave 110 kV dhe portaleve dhe ndërtimi i një fushe lidhëse 110 kV.

Përfitimet e pritshme nga projekti janë:

- Ngritja e sigurisë dhe besueshmërisë së operimit të nënstacionit
- Optimizimi i operimit të nënstacionit pas kalimit në sistem të zbarrave të dyfishta
- Reduktimi i energjisë së padërguar te konsumatori
- Ngritja e sigurisë së personelit që punon në nënstacion si dhe personelit të mirëmbajtjes

Ky projekt është i aprovuar si donacion. Duke u bazuar në faktin se për shkak të sanksioneve të BE të gjitha donacionet janë ngrirë për periudhën në fjalë, kurse rëndësia e këtij projekti është e madhe, kërkojmë që në aspektin rregullativ të trajtohet si financim vetanak.

2.3 Rehabilitimi i nënstacionit NS 110/10(20)kV Burim

Revitalizimi me pajisje moderne është i rëndësishëm për operim të sigurt të sistemit të transmetimit. Investimi ulë kostot e mirëmbajtjes, dhe ngritë sigurinë dhe besueshmërinë operuese të nënstacioneve përkatëse.

Projekti përfshinë: Ndërrimin e tri fushave të linjave 110 kV dhe dy fushave transformatorike 110 kV

Përfitimet e pritshme të përmbledhura janë si në vijim:

- Ngritja e sigurisë dhe besueshmërisë së operimit të nënstacioneve përkatëse
- Reduktimi i energjisë së padërguar te konsumatori
- Ngritja e sigurisë së personelit që punojnë

2.4 Transformatori i dytë TR2 110/10(20) kV, 40MVA në NS Gjilan 5

Nënstacioni NS. Gjilani 5 aktualisht operon me vetëm një transformator. Operimi me vetëm një transformator paraqet problem të madh për sigurinë e furnizimit në rast të rënies së paplanifikuar të tij. Në zonat ku janë lokalizuar nënstacionet e lartpërmendura nuk ekziston furnizim rezervë (rrjet unazor në tension të mesëm) i cili për raste të tilla për një kohë të shkurtë do të transferonte furnizimin nga rrjeti në prishje në rrjetin e tensionit të mesëm. Nënstacionet që operojnë me vetëm një transformator, vështirësojnë procesin e mirëmbajtës periodike të transformatorit dhe fushave të tij (110 kV, 35 kV ose 10 kV).

	APLIKACIONI PËR TARIFA	FO-ÇRT-012
	<i>ver. 1.0</i>	<i>faqe 6 nga 9</i>

Probabiliteti i prishjeve ne transformator dhe ne fushat e tij ndikohet nga vjetërsia, rrjedhat e fuqisë, lidhjet e shkurta ne sistem si dhe nga niveli paraprak i mirëmbajtjes. Shumë pajisje apo elemente te sistemit duke përfshirë transformatorët dhe ndërprerësit ne nënstationet 110/35 kV dhe 110/10 kV janë ballafaquar me sforcime te theksuara te shkaktuara nga prishjet/lidhjet e shkurta, ne rrjetin 110 kV, te shpeshta ne periudhën kohore 1990-2006 kur rrjeti nuk kishte kapacitetet e mjaftueshme te transmetimit dhe transformimit. Prishjet ne vet transformator si: ne pështjella, apo ne rregullatorin e tensionit janë prishje problematike, riparimi i tyre kërkon kohë e ndonjëherë financiarisht nuk e vlen te riparohen. Koha prej momentit te shfaqjes së prishjes e deri te evitimi i problemit, apo zëvendësimi i transformatorit zakonisht mund te jetë me ditë të tëra, andaj demi që do ti shkaktohet konsumatorëve do të jetë i madh ne mungesë të transformatorit te dytë, apo kapaciteteve rezervë për furnizim nga rrjeti i tensionit të mesëm. Sasia e energjisë së padërguar do të jetë shumë e madhe, me efekte negative socio-ekonomike për konsumatorët.

Për të evituar riskun e mos furnizimit të konsumit si rrjedhojë e humbjes/shkyçjes së transformatorit të vetëm është më se e nevojshme instalimi i transformatorit të dytë në nënstationet e lartpërmendura.

Në NS Gjilani 5 ne vitin 2026 është planifikuar të instalohet transformatori i ri 40 MVA, 110/10(20) kV krahas transformatorit ekzistues 31.5 MVA, 110/10(20) kV, si dhe dy fushat përkatëse të tij 110 kV dhe 10(20) kV. Ky projekt do të krijoj kushte për plotësimin e kriterit N-1 në transformim.

Përfitimet e pritshme nga projekti i lartpërmendur janë:

- Reduktimi i energjisë së padërguar te konsumatorët të zonës së Gjilanit
- Ngritja e sigurisë dhe besueshmërisë së furnizimit te konsumit të shpërndarjes
- Përkrahje për zhvillim të mëtutjeshëm të rrjetit të shpërndarjes 10(20) kV
- Ngritja e kapaciteteve transformuese 110/TM kV dhe plotësimi i kriterit N-1 ne transformim
- Optimizimi i procesit të mirëmbajtjes
- Përkrahje për zhvillim te sektorit ekonomik/ngarkesës industriale

2.5 Zëvendësimi i transformatorit të fuqisë TR 1 në NS Gjilan1 dhe NS Viti me TR 110/10(20)/35kV, 40MVA

Arsye kryesore e futjes në listën e projekteve për përforsim të rrjetit është mosha e transformatorëve dhe ngritja e kapacitetit transformues ne dy nënstationet Viti dhe Gjilan 1.

Në NS Viti parashihet që në vitin 2027 të zëvendësohet transformatori 20 MVA, 110/35 kV i ndërtuar në vitin 1974 me transformator tre-pshtjellor 110/35/10(20) kV me fuqi 40/40/40 MVA. Për të ruajtur

	APLIKACIONI PËR TARIFA	FO-ÇRT-012
	<i>ver. 1.0</i>	<i>faqe 7 nga 9</i>

kriterin N-1 në nivelin 10 kV duhet të mbesin të instaluar por jo të energjizuar transformatorët 35/10 kV në NS Viti. Në rast të mirëmbajtjes së transformatorit tre-pshtjellor 110/35/10(20) kV, furnizimi i qytetit të Vitisë mund të transferohet nga niveli 35 kV në 10 kV duke kyçur dy transformatorët ekzistues 35/10 kV që gjenden në NS Viti.

Në të njëjtin vit (2027) në NS Gjilani 1 parashihet ndërrimi i transformatorit 31.5 MVA, 110/35 kV i ndërtuar në vitin 1974 me transformator tre-pshtjellor 110/35/10(20) kV me fuqi 40/40/40 MVA.

Përfitimet e pritshme nga dy projektet e lartpërmendura janë:

- Reduktimi i energjisë së padërguar te konsumatorët e zonës së Vitisë dhe Gjilanit
- Ngritja e sigurisë dhe besueshmërisë së furnizimit të konsumit të shpërndarjes
- Përkrahje për zhvillim të mëtutjeshëm të rrjetit të shpërndarjes 10(20) kV
- Ngritja e kapaciteteve transformuese 110/TM kV
- Përkrahje për zhvillim të sektorit ekonomik/ngarkesës industriale

2.6 Linja ajrore /kabllore e re e dyfishtë dhe demontimi i linjës ekzistuese në mes të NS Prizreni 1 dhe NS Prizreni 2

Ngarkesa në rritje të vazhdueshme në rajonin e Prizrenit, do të vë në risk plotësimin e kriterit N-1 për atë pjesë të rrjetit transmetues. Linja e dytë 110 kV nga NS Prizreni 1 në NS Prizreni 2 është e nevojshme pasi që sipas konfiguracionit aktual të rrjetit, rënia e linjës NS Prizren 2- NS Prizreni 3 do të shkaktoj mbingarkesë në linjën NS Prizren 2 -NS Prizreni 1. Projekti parasheh:

- Shndërrimi i linjës ekzistuese NS Prizren 2 -NS Prizreni 1 (HW 173mm²) , në linjë të dyfishtë me përçues 240 mm², AlÇe, duke shfrytëzuar trasenë ekzistuese.

Shtrirja gjeografike e linjës dyfishte NS Prizren 2- NS Prizren 1 është paraqitur në figurën 5-6, ndërsa skema njëpolare e lidhjes është paraqitur në figurën 5-7.

Projekti planifikohet të kryhet në vitin 2026 Ky projekt është i rëndësishëm për realizimin e konceptit të grupimit të konsumit 110 kV sipas nënstacioneve kryesore.

Përfitimet e pritshme nga projekti janë:

- Ngritja e kapaciteteve transmetuese të rrjetit 110 kV
- Plotësimi i kriterit të sigurisë N-1 në periudhën afatgjatë kohore
- Reduktimi i energjisë së padërguar te konsumatori

	APLIKACIONI PËR TARIFA	FO-ÇRT-012
	<i>ver. 1.0</i>	<i>faqe 8 nga 9</i>

- Optimizimi i rrjedhave të fuqisë dhe mundësimi i grupimit të ngarkesave 110 kV sipas furnizimit të pavarur nga nyjet kryesore të sistemit transmetues (në këtë rast nga NS Prizreni 2)

2.7 Revitalizimi i linjës 110kV NS Prizren 1 - Prizren 3

Ky projekt përfshin ndërrimi i përçuesit nga 150/25mm² në HW 170mm² në gjatësinë 4.69 km nga NS Prizreni 1 deri në NS Prizreni 3.

Përçuesi merret nga Linja Prizren 1 Prizren 2 e cila demontohet dhe shndërrohet në linjë dyfishtë.

Edhe gjatë dy viteve në vijim pjesa e rrjetit që ndërlidhë NS Prizrenin 2 me NS Prizrenin 1 dhe 3 do të vazhdojë të mbetet kritike për ngarkesat me të mëdha se 1260 MW. Mirëpo ky problem mund të evitohet me konfigurim specifik të rrjetit, respektivisht me hapjen e linjës Prizren 3 - Therandë. Ngarkesa mbi 1439 MW ka probabilitetin rreth 0.36% (32 orë në vit) që të ndodhë në dy vitet e ardhshme, andaj edhe ndikimi në siguri të sistemit do të jetë relativisht i vogël. Problemi në këtë pjesë të rrjetit do të zgjidhet pas futjes në operim të linjës së re 110 kV NS Prizren 2-Prizren 1 dhe revitalizim të linjës Prizren 1-Prizren 3.

Prandaj është e domosdoshme revitalimi i linjës Prizren 1 – Prizren 3 duke përfshirë: Ndërrimi i përçuesit nga 150/25mm² në HW 170mm² në gjatësinë 4.69 km nga NS Prizreni 1 deri në NS Prizreni 3 . Përçuesi merret nga Linja Prizren 1-Prizren 2 e cila demontohet dhe shndërrohet në linjë dyfishtë

Përfitimi nga ky projekt është rritja e kapacitetit transmetues të linjës nga 83 MVA në 114 MVA me qëllim të ngritjes së kapacitetit transmetues dhe plotësimin e kriteri N-1.

2.8 Ri-vitalizimi i pajisjeve të TL 110kV në NS Vushtrri 1

NS Vushtrri 1 është një ndër nënstacionet e para të ndërtuara në Kosovë me një konfiguracion i cili nuk siguron selektivitet adekuat të mbrojtjeve rele. Revitalizimi i këtij nënstacioni është i domosdoshëm nga fakti që në zarrat e tij 110 kV janë të lidhura 3 linja 110 kV, njëra prej të cilave bartë fuqinë e gjeneruar nga PE Selaci 105 MW. Gjendja teknike e nënstacionit nuk është e kënaqshme dhe si e tillë rrezikon sigurinë e rrjetit 110 kV që ndërlidhë Vushtrri 2, Trepça, Vallaqi dhe Ilirida. Konfiguracioni aktual i NS Vushtrri 1 nuk siguron selektivitet të duhur në rast të prishjeve në njërin nga linjat e lidhura në nënstacion. Dy linjat 110 kV operojnë vetëm përmes ndërprerësit tërthor ashtu siç është paraqitur në figurën 5-29. Në përkeqësimin e gjendjes së sigurisë ka ndikuar edhe avaria në NS Trepça e cila aktualisht është e lidhur në rrjetin 110 kV në konfiguracion të pa favorshëm sa i përket sigurisë së rrjetit. Revitalizimi i nënstacionit parasheh ndërrimin e pajisjeve të tensionit të lartë 110 kV, ndërrimin e sistemit të zarrave dhe portaleve duke ndërtuar sistemin me zarrat të dyfishta dhe me fushë lidhëse. Projekti është planifikuar të përfundojë në vitin 2026.

Projekti ndërlidhet me projektin: Revitalizimi i segmentit të linjës 110 kV NS Bardhi – NS Ilirida- NS Vallaqi me ç’ rast dy fushat e lira të linjave 110 kV do të shfrytëzohen për këtë projekt.

	APLIKACIONI PËR TARIFA	FO-ÇRT-012
	<i>ver. 1.0</i>	<i>faqe 9 nga 9</i>

Projekti përmban ndërrimin e dy(2) fushave të linjave 110 kV, një(1) fushe transformatorike 110 kV, ndërrimin e sistemit të zbarrave 110 kV dhe portaleve dhe ndërtimi i një fushe lidhëse 110 kV.

Përfitimet e pritshme nga projekti janë:

- Ngritja e sigurisë dhe besueshmërisë së operimit të nënstacionit
- Ngritja e sigurisë së operimit të PE Selac
- Reduktimi i energjisë së padërguar te konsumatori
- Ngritja e sigurisë së Operimit të Industrisë metalurgjike Trepça
- Ngritja e sigurisë së personelit qe punon në nënstacion si dhe personelit të mirëmbajtjes

PËRMBYLLJE

KOSTT shpreson se kërkesat e paraqitura do të shqyrtohen dhe aprovohen nga ZRrE gjithnjë duke pasur parasysh prioritetet, tendencat drejt një normalizimi dhe rrethanat e reja të krijuara në sektorin energjetik, stabilizimin e çmimeve të energjisë, sigurinë kombëtare dhe të energjisë, prioritetet për investime dhe së fundmi por jo nga rëndësia, benefitet që sjellin këto investime në interes të qytetarëve si përfitues fundor.